

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра української літератури



“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

філологічного факультету

проф. Бунчук Б.І.

«5» вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА
У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ
(вибіркова)

Освітньо-наукова програма	«Філологія»
Спеціальність	035 Філологія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Факультет	філологічний
Мова навчання	українська

Чернівці, 2022

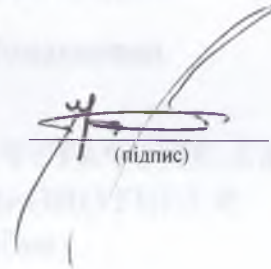
Робоча програма навчальної дисципліни «Українська література для дітей та юнацтва у світовому контексті» складена відповідно до вимог її змісту (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності) та відповідає освітньо-науковій програмі «Філологія» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії (PhD) – спеціальності 035 Філологія.

Розробник: *Ковалець Лідія Михайлівна* - доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, доцент

Затверджено на засіданні кафедри української літератури.

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 року.

Завідувач кафедри



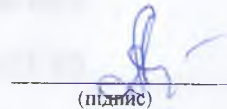
(підпис)

(Валентин МАЛЬЦЕВ)
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою філологічного факультету.

Протокол № 2 від «05» вересня 2022 року.

Голова методичної ради факультету



(підпис)

(Алла АНТОФІЙЧУК)
(прізвище та ініціали)

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Курс «Українська література для дітей та юнацтва у світовому контексті» спрямований на отримання цілісного уявлення про дитячу літературу як самостійне історико-літературне явище, що відображає загальні тенденції вітчизняної і світової культури, літератури, педагогічної думки.

2. ЗАВДАННЯ КУРСУ полягають:

- 1) у ретроспективному освоєнні конкретного літературного пласту як самодостатнього феномену;
- 2) осмисленні творчості авторів, котрі творили для дітей, через аналіз, інтерпретацію їхніх здобутків у світовому естетичному полі. Цей матеріал украй важливий як для розуміння дитинства, дитячої психології, специфічних естетичних потреб дитини, так і для вироблення широкої філологічної компетенції молодій людині;
- 3) акцентуванні на перегуках мотивів та образів національного дитячого письменства з їх світовими відповідниками, на рецесії цих творів зарубіжною критикою, на особливостях звернення українських авторів до інонаціонального художнього матеріалу, переклади творів нашої літератури іншими мовами тощо;
- 4) ознайомленні аспірантів із біографіями письменників, а саме тими подіями їхнього зовнішнього та внутрішнього буття, котрі безпосередньо пов'язані з дітьми та працею для них;
- 5) пізнанні проблеми внутрішнього світу дитини, проявів її поведінки, самореалізації, становлення її як особистості, взаємодії з навколишнім світом;
- 6) розширенні аспірантами своїх аналітичних вмінь та інтерпретаційної практики.

3. Компетенції, якими має оволодіти аспірант у процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології в межах професійної, наукової та дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення на міжнародному та національному рівні.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу філологічних знань.
- ЗК 3. Здатність до проведення самостійних досліджень на високому рівні з опертям на найновіші світові здобутки в галузі філології.
- ЗК 4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел: фахової літератури, електронних баз.
- ЗК 5. Здатність самостійно генерувати нові ідеї та застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 6. Здатність критично оцінювати наукові здобутки інших дослідників та свої власні.
- ЗК 9. Здатність до міжособистісного спілкування, дотримання вимог професійної етики, уміння взаємодіяти та комунікувати з іншими фахівцями в галузі філології.
- ЗК 11. Здатність ініціювати, організовувати і проводити комплексні теоретичні та практичні дослідження у філологічній галузі.
- ЗК 13. Здатність усвідомлювати роль і значення науки в культурі, зв'язок з іншими формами знання, вплив на проблеми інформаційного суспільства.
- ЗК 14. Здатність проводити оригінальні дослідження, результати яких матимуть практичне застосування на вітчизняному та міжнародному рівнях.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (наукова коректність та толерантність) та уміти запобігати конфліктам під час наукових чи професійних дискусій.

ЗК 16. Здатність конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу при вирішенні складних теоретико-прагматичних питань.

ЗК 17. Здатність до формування системного наукового та загальнокультурного світогляду.

ЗК 18. Здатність до планування часу, самоорганізації та самоконтролю.

ЗК 20. Здатність до усвідомлення норм наукової етики та дотримання правил академічної доброчесності.

ЗК 21. Здатність у процесі наукових досліджень виявляти повагу до людської гідності (відмова від домінування, заподіяння шкоди й насильства) незалежно від статевої та гендерної самоідентифікації; здатність усвідомлено визнавати різноманіття підходів до права бути іншим.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність використовувати знання з філології для доповнення наявних системних світоглядних знань, концепцій на основі вивчення нових фактів і явищ.

ФК 3. Здатність виокремлювати з накопичених спостережень ті, які можна безпосередньо застосовувати у власній науковій діяльності.

ФК 4. Здатність запам'ятовувати та відтворювати факти, терміни, основні поняття, правила і теорії.

ФК 7. Здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, професійно застосовувати знання з обраної філологічної галузі – літературознавства, літературної критики тощо.

ФК 8. Здатність вільно й критично послуговуватися спеціальною науковою термінологією в обраній галузі філологічних досліджень; обґрунтовувати оптимальний вибір термінів (при наявності синонімічних); за необхідності пропонувати нові спеціалізовані терміни та поняття.

ФК 9. Здатність чітко, логічно та послідовно висловлювати думку, досконало спілкуватися усною і писемною формами української та іноземної мов.

ФК 11. Здатність знаходити, відбирати й інтерпретувати наукові матеріали в першоджерелах і фаховій літературі.

ФК 12. Здатність методично грамотно працювати з текстами наукових джерел; екстраполювати засвоєні знання, уміння, навички з філологічних дисциплін у методологію власних дослідницьких проєктів.

ФК 13. Здатність виявляти феномен національної культури з опертям на розуміння її мовної та літературної специфіки.

ФК 18. Здатність розуміти специфіку та тенденції розвитку світового та українського літературного процесу, зміст методів, напрямів, стилів і жанрів.

ФК 19. Здатність на високому рівні володіти знаннями про теоретико-методологічні підходи в літературознавстві та розуміти сутність механізмів та підходів літературознавчого аналізу художнього твору.

ФК 20. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі філології в межах професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової діяльності за фахом.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни аспірант **повинен знати:**

- якими були основні закономірності історико-літературного процесу в Україні та

світі і як вони позначились на розвиткові письменства для дітей, його тематиці, жанрах, образній системі, якими були шляхи входження української літератури для дітей та підлітків у світовий літературний простір;

- основні досягнення української літератури для дітей, а також письменства Буковини, їх рецепцію українською та зарубіжною критикою, долю перекладів іншими мовами тощо;
- значущий біографічний матеріал про дитячих авторів.

Аспірант повинен вміти:

- використовувати різні підходи до характеристики літературних явищ (історико-типологічний, рецептивно-естетичний, психологічний, культурологічний, гендерний, постколоніальний, герменевтичний, практику компаративних студій тощо);
- збирати й аналізувати інформацію з історії української дитячої літератури та її світовий контекст, реферувати матеріал, виступати з доповідями за навчальною тематикою;
- студіювати наукові дослідження, присвячені різним аспектам розвитку художньої літератури для дітей, сприймати цю літературу як потенційний / такий, що потребує уваги, об'єкт власних наукових та літературно-критичних студій.

Програмними результатами вивчення курсу є:

ПРН 1. Аналізувати сучасні новітні концептуальні та методологічні знання з філології та суміжних галузей знань.

ПРН 2. Застосовувати та аналізувати праці провідних українських та зарубіжних учених, наукових шкіл та фундаментальних праць у власній сфері дослідження.

ПРН 7. Формулювати наукову проблему з урахуванням сучасних наукових тенденцій.

ПРН 8. Аналізувати наукові праці з філології, виявляти дискусійні та малодосліджені питання.

ПРН 10. Визначати інформаційну цінність джерел через порівняльний аналіз з іншими джерелами.

ПРН 11. Визначати найефективніші методи дослідження в галузі філології, використовуючи міждисциплінарні підходи та зв'язки.

ПРН 12. Вести спілкування в галузі філології з науковою спільнотою та громадськістю в діалоговому режимі.

ПРН 16. Застосовувати професійні знання в приватній, суспільній, професійній та освітніх сферах спілкування в багатонаціональному середовищі та з представниками інших культур.

ПРН 19. Демонструвати філологічну освіченість, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мовознавчої та літературознавчої науки, персоналій; обізнаність із надбаннями світової літератури, перекладними текстами; користуватися словниками та тезаурусами різних типів, довідниками, інтернет-ресурсами та електронними посібниками.

ПРН 23. Уміти конструктивно діяти, дотримуючись принципів соціальної відповідальності на основі етичних норм.

ПРН 25. Уміти підготувати на основі самостійно отриманих результатів та успішно захистити дисертаційне дослідження.

ПРН 29. Характеризувати основні тенденції літературного розвитку в культурному контексті та аспекті історико-суспільних явищ, визначати роль і місце окремого автора в літературному процесі, його приналежність до стильової епохи чи певного художнього напрямку.

ПРН 30. Використовувати різні підходи (історико-типологічний, рецептивно-естетичний, психологічний, культурологічний, гендерний, постколоніальний,

герменевтичний) при характеристиці літературних явищ з урахуванням також і практики компаративних літературознавчих студій тощо.

ПРН 31. Застосовувати теоретичну спадщину світової літературознавчої думки та літературної критики; виявляти й розкривати інтертекстуальні паралелі.

ПРН. 34. Уміти практично застосовувати навички гендерної культури, виходячи із засад та принципів гендерної рівності та принципів гендерної демократії.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Українська література для дітей та юнацтва у світовому контексті												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	Годин	змістових модулів	Лекції	Практичні	Семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	1	2	3	90	2	10	5			75		Залік
Заочна	1	2	3	90	2	2	2			86		Залік

Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		Л	П	Лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Українська дитяча література XIX – початку XX століття у світовому контексті.													
Тема 1. Теоретичні засади вивчення української літератури для дітей та юнацтва	12	2					10	11	1				10	
Тема 2. Українська література для дітей та юнацтва XIX – поч. XX ст. у зв'язках зі світовим історико-культурним розвитком.	14	2	2				10	16		1			15	
Тема 3. Українська еміграційна література.	13	2	1				10	10					10	
Разом за ЗМ1	39	6	3				30	37	1	1			35	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Українське дитяче письменство XX – початку XXI ст. у контексті новітніх літературознавчих практик													

Тема 1. Дитяча, підліткова література ХХ-поч. ХХІ століття і процеси ідеологічної та естетичної канонізації-деканонізації	23	2	1			20	25					25
Тема 2. Сучасне дитячеписьменство з погляду новітніх практик: переосмислення літературних традицій.	28	2	1			25	28	1	1			26
Разом за ЗМ 2	51	4	2			45	53	1	1			51
Усього годин	90	10	5			75	90	2	2			86

Теми лекційних занять

Дивись дидактичну карту навчальної дисципліни

Теми практичних занять

№	Назва теми
1.	Зародження традиції української літератури для дітей і про дітей (до кінця ХІХ ст.) в аспекті тематичних, жанрово-стильових пошуків та зв'язків зі світовим літературним процесом.
2.	Феномен еміграційної літератури кінця ХІХ – перших десятиліть ХХ ст.: постаті і тексти.
3.	Крізь ідеологічний тиск: здобутки і втрати новітнього українського дитячого письменства
4.	Що стане класикою? Сучасна українська дитяча література в ідейно-тематичних, жанрово-стильових шуканнях та перспективі розвитку.

Теми для самостійної роботи

1. Різдвяна казка в українській та світовій літературі для дітей та юнацтва: традиції і новаторство.
2. Вплив «Пригод Тома Соєра» Марка Твена на розвиток пригодницької прози в українській літературі.
3. Образи природи в українській та зарубіжній літературі для дітей та юнацтва. Функціональне навантаження.
4. Гумористичний напрямок в дитячій українській і зарубіжній літературі ХХ ст.
5. Українська еміграційна проза для дітей і про дітей.
6. Особливості розкриття гендерних стереотипів в українській літературі для дітей та юнацтва.
7. Жанр фентезі в українській та зарубіжній літературі для підлітково-юнацької аудиторії.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засоби оцінювання

1. Поточний контроль перевірки засвоєного матеріалу:

- усне опитування;
- дослідницько-творчі проекти;
- аспірантські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних завдань.

2. Тематичний контроль:

- усна відповідь аспіранта під час практичного заняття;
- письмові завдання;
- реферати.

3. Підсумковий контроль: залік.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для перевірки рівня засвоєння теоретичних понять курсу аспірант повинен:

- 1) анотувати наукову літературу; опрацювати й коментувати наукові джерела;
- 2) самостійно добирати додаткову літературу для висвітлення питань самостійної роботи;
- 3) виступати із коментуванням основних положень курсу;
- 4) брати участь у науково-навчальних дискусіях та в обговоренні питань із наукових джерел, винесених на самостійне опрацювання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)					Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T1	T2	T3	40	100
15	10	15	10	10		

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання рівня та якості знань аспірантів здійснюється із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід.

Оцінку «зараховано» («А») отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння особливостей діалектних явищ говірок Північної Буковини;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях;
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;

- виконали індивідуально-творчі завдання;
- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («В») отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають праці буковинських дослідників;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість характеризувати діалектні явища;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- брали досить активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях;
- опрацювали питання самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («С») отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- обізнані з працями буковинських діалектологів;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти розмаїття українських говірок Північної Буковини;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («D») отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 60–69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи у реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- частково розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («E») отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 50–59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи в реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням фактологічних джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- фрагментарно розуміються у питаннях, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку «незараховано» («FX») з можливістю повторного складання отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину занять;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються в членуванні українських говірок Північної Буковини;
- не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «незараховано» («F») з обов'язковим повторним курсом отримують аспіранти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували практичних занять;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються і не знають типів діалектних явищ;
- не бажали відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу;
- повністю не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Веселка. Антологія української літератури для дітей. У 3-х т. К., 1984.
2. Гнідець У. Література для дітей та юнацтва в Україні: між західним та східним каноном // Слово і Час. 2014. № 12. С. 50-57.
3. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики / У. С. Гнідець // Література. Діти. Час. Т., 2011. Вип. 2. С. 25-35.
4. Іванюк С. Дитяча література // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн. 2. Ч. 2. К., 1995. С.244–461.
5. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей. К., 2014.
6. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. К., 2016.
7. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К., 2018.
8. Кизилова В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття. Луганськ, 2013.
9. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. К., 1988.
10. Костюченко В. Літературними стежками: нарис історії української літератури для дітей ХХ століття. К., 2009.
11. Огар Е. Дитяча книга в українському соціумі. Львів, 2012.
12. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу / О. Папуша // Слово і Час. 2004. № 12. С. 20–27.
13. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. К., 2017.
14. Славова М. Волшебное зеркало детства: статьи о детской литературе. К., 2002.
15. Славова М. Т. Попелюшка літератури: теоретичні аспекти літератури для дітей. К., 2002.
16. Українська дитяча література. Хрестоматія. У 2-х ч. К., 1992.
17. Українська література для дітей: хрестоматія / уклад. О. О. Гарачковська. К., 2011.
18. Шалагінов Б. Б. Дитяча література: до концепції історичної періодизації та змісту // Слово і Час. 2003. № 7. С. 46-53.
19. Шалагінов Б. Дитинство і література: постмодерна візія // Всесвітня література в школах України. 2015. № 11. С. 2-7.

Інформаційні ресурси

1. www.chtyvo.org.ua
2. www.diasporiana.ua
3. www.hurtom.com
4. www.litopys.org.ua
5. [ttp://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=1866](http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=1866) Читальня Слоника Дзвоника

6. chytay.com.ua/ Зарубіжні письменники дітям
7. Дитяча он-лайн бібліотека.
8. <http://www.ukrlib.com.ua/> На сайті представлено твори, біографії представників української і зарубіжної літератур.